

שואל ומשיב

שאלה: האם מצווה לשבח את ארץ ישראל (הארץ) והאם אסור לגנותה?

תשובה: יסוד המאם של המרגלים היה שלא אהבו את הארץ, שנאמר בתהלים ק"ו: "וימאסו בארץ חמדה לא האמינו לדבר".

מתוך כך דיברו בגנותה. מכאן נלמד על מעלתה של ארץ ישראל, שהרי אסור לשון הרע על אנשים בלבד, כדי שלא לצערם, לפיכך אין אסור לספר לשון הרע על עצים ואבנים שאינם חיים צער. אולם על ארץ ישראל אסור לספר לשון הרע, מפני שהמדבר בגנותה כופר בתורה ששיבחה את הארץ, ומעכב את גילוי שמו של ה' בעולם, שאינו מתגלה אלא דרך ארץ ישראל, ארץ הקודש. לפיכך עונשו של המוציא דיבת הארץ חמור במיוחד, שאפילו בני דור דעה, שקיבלו תורה מסיני, לא עמדה להם זכותם, וכיוון ששמעו עליה לשון הרע ומאסו בה, נגזרה עליהם מיתה, ונתעכבה כניסת ישראל לארץ ארבעים שנה.

כמו כן מסופר במסכת כתובות בדף ק"ב. על גדולי האמוראים שהיו משתדלים שלא יצא שם רע על ארץ ישראל. רבי הנינא, כשהיה מהלך בארץ ישראל וראה מכשול בדרך, היה מתקנו. ומפרש רש"י שהיה משווה ומתקן מכשולי העיר מפני חיבת הארץ שהיתה חביבה עליו, היה מחזר תמיד לתקנה כדי שלא יצא שם רע על דרכיה. ורבי אמי ורבי אסי היו מדקדקים להושיב את תלמידיהם במקום הנעים ביותר, בבוקר כשהיה מעט קר הושיבם בחמה, ולעת הצהרים כשנעשה הם הושיבם בצל, כדי שלא יתרעמו הלילה על ישיבת הארץ ואקלימת. עלינו לתקן את המא המרגלים ולדבר בשבחה של הארץ ולהודות לה' על המתנה הטובה שהנחיל לאבותינו ולנו. ובפרט בדורנו, שבחסדי ה' מיליוני יהודים זכו לעלות לארץ, להקים בה משפחות וליישובה, מה שלא זכו דורות רבים של צדיקים וקדושים לפנינו. לכן חובה מומלת עלינו, להקפיד לדבר בשבחה של ארץ ישראל, לאהוב את נופיה, לקשטה בעצים ופרחים, לנקותה מפסולת, לתקן את דרכיה, לבנות בה בתים נוחים ונאים.

כתב הרב קוק באגרות ראייה שיסוד הגלות והשפלות הנמשך בעולם, בא ממה שאין מודיעים את ארץ ישראל, את ערכה והכמתה... (מבוסס על פניני הלכה)

מפניני הפרשה - מאמר

עד היכן חילול ה' וקידוש ה'

ה' סבא מקלם' מגדולי תלמידיו של רבי ישראל מסלאנט זצ"ל כתב באחד ממאמריו הגדרה נפלאה: "המהשבה בדקות, היא איבר הלעיסה של הנפש", שהרי כמו באכילה הגשמית, אדם שייכנס לפיו מאכל שנחשב למעדן מעים ביותר, אם יבלע אותו מבלי ללעוס אותו היטב לא יהוש בטעמו המיוחד. כך גם דברי הוכמה שנקראים ללא העמקה בהם ובמשמעותם מאבדים מטעמם. לדוגמא: התורה מלמדת אותנו כיצד לנהוג במקרה שגוי קנה עבד ישראלי:

"וְכִי תִשְׁגֶּה יָד גֵּר וְתִשָּׁבַע עִפְרוֹ וְיִקַּח אֶחָד עִמּוֹ וְנִמְכַר לְגֵר תִּשָּׁבַע עִפְרוֹ אוֹ לְעֶקֶר מִשְׁפַּחַת גֵּר: אַחֲרַי נִמְכַר גְּאֻלָּה תְהִיחֵלּוּ אֶחָד מֵאֲחָיו וְתִאָּלְנָנוּ... (פרק כה' נ')

התורה מפרטת כיצד מחשבים את דמי פדיונו כאשר קרובי משפחתו או בני קהילתו פודים אותו: "וְתִשָּׁבַע עִמְקָנָהּ מִשְׁנַת הַמְּכָרָ לֹא עַד שְׁנַת הַיָּבֵל וְהָיָה כֶּסֶף מִמְּכָרָהּ כְּמִסְפַּר שָׁנִים בְּיָמֵי שְׁכִיר הָיָה עִמּוֹ" ומפסק זה ההוראה ברורה, פדיונו יהיה כערך מספר שנות העבודה שנתרו לו עד שנת היובל. לדוגמא אם יש עוד עשרים וחמש שנים עד היובל ושנת עבודה שווה 'מנה', פודים אותו בעשרים וחמישה מנים. אולם התורה מוסיפה: "אם עוד רבות בשָׁנִים לְפִיחָן יִשָּׁבַע גְּאֻלָּתוֹ מִכֶּסֶף מִקְנָתוֹ: וְאִם־מֵעַט נִשְׂאָר בְּשָׁנִים עַד־שְׁנַת הַיָּבֵל וְהִשְׁבִּילּוּ כְּפִי שָׁנָיו יִשָּׁבַע אֶת־גְּאֻלָּתוֹ:" ולכאורה תוספת זו מיותרת שהרי ניתן היה להבין שכך החשבון כבר בפסוקים הקודמים!?

הגמרא במסכת בבא קמא ק"ג. מבארת: "...ת"ל: אחרי נמכר גאולה תהיה לו" - שלא ימשכנו ויצא...ת"ל: והשב עם קונהו, ידקדק עם קונהו! ומבאר רש"י על הפסק: "...ובגוי שתהת ידך הכתוב מדבר ואף על פי כן לא תבוא עליו בעקיפין, מפני הלול ה', אלא כשבא לונאל ידקדק בחשבון לפי המגיע בכל שנה ושנה ינכה לו הגוי מן דמיו..."

להתבוננות בדברים ניקח דוגמא: נער התחבר לחברה קלוקלת, נפלט ממוסד חינוכי למוסד חינוכי אחר וכך הלאה, עד שהסתבך בפלילים, שקע בחובות קשים ולא הייתה לו ברירה אלא למכור עצמו לעבד. קנה אותו גוי: "עֶקֶר מִשְׁפַּחַת גֵּר" - רש"י מפרש: משפחת גר - זהו הגוי. כשהוא אומר לעקר זה הנמכר לעבודה זרה עצמה להיות לה שמש, ולא לאלהות, אלא לחטוב עצים ולשאוב מים. לדוגמא קנה אותו הכומר לצורכי עבודת הכנסיה. משפחתו וקהילתו נזעקים, אומנם הוא לא נמכר לעבוד עבודה זרה, אלא לשמש כעוזר בשטיפת הרצפה, הדחת הכלים וכדומה, אבל עצם שהייתו של נער בן גילו כסביבת הכנסיה שנים כה רבות עלולה להעבירו על דתו ולנתקו משורשיו. המשפחה והקהילה מתאספים ובאסיפה מסבירים את מצבו החמור והחשש הכבד לגורל הנער, ועורכים מגבית לפדיונו של הבהור מהעבדות.

בני המשפחה והקהילה נרתמים לעזרה ואוספים סכום ענק של עשרים וחמש 'מנה' (כ 2500 דינרי זהב) אבל זה לא מספיק, שכן לפי מניין השנים צריכים עוד עשרה 'מנים', אך לבני משפחתו ובני קהילתו קשה לתרום מעבר לסכומים שתרמו והם אובדי עצות. והנה מציע אחד מבני הקהילה שיתנו בידו את הסכום שנאסף ובעזרתו הוא יפדה את הנער, ומסביר שהוא יטען לכומר שבית הדין מצא שהייתה מעות בחישוב ושנת היובל תחול בעוד עשרים וחמש שנה. אבל עם כל ההשיבות לגאול את הנער הצעתו נדחית מפני שהציווי הוא: "לא תבוא עליו בעקיפין, מפני הלול ה'". ומכאן נלמד עד כמה חמור האיסור לחלל שם שמים ועד כמה גדולה המצווה לקדש שם ה'.

מפניני הפרשה - רעיון

זהירות, אדם לפניך!

"ולא תגנו איש את עמיתו" - כלומר, שלא נאמר ליהודי אחר דברים שיכאיבו לו ויצערו אותו! וכתב בספר "החינוך", שיש להזהר שלא יהא נשמע מדבריו אפילו רמו שיכאיב ללב הזולת, "כי התורה הקפידה הרבה באונאת (צער) דברים, לפי שהוא קשה מאוד ללב הבריות, והרבה בני אדם יקפידו עליהם יותר מעל הממוץ!" הבה נשאל את עצמנו, האם מישוהו יכול להעלות על דעתו מחזה שכזה: עשרות יהודים בבית הכנסת, מתעטפים כמלית ומתפללים. והנה פותחים את ההיכל, וכולם קמים. מוציאים את ספר התורה, מלזיזים ומנשקים אותו, נותנים כבוד לתורה, ויושבים. ספר התורה נפתח - והגבאי מחלק לכולם לחמניה ובה...בשר פיגולים!! והם מתענגים ממנה בשמחה ועיניים כורקות!!?

לא, תרחיש כזה לא יתכן!! אולם לדאבון הלב קרה דבר דומה. אחרי חזרת הש"ץ של תפילת שחרית בשבת, ניגש כל הקהל והיכל. ספר התורה הוצא ובכבוד רב הובילו אותו לבימה. לאחר הגבחה ספר התורה, ניגש בחזר חמד לקרא בתורה. לפתע נתקל בחזר ושגה בקריאת מילה כלשהי - קפצו אנשי הציבור והעירו לו על השגיאה. הקורא התבלבל, חזר על שגיאתו. והציבור העיר בקולניות. הקורא האדים, והתבלבל עוד יותר. אה, איזו הנאה. ההערות עפו עליו כעדת דבורים, עקצוהו מכל צד. אפילו אלו שנוהגים "להלום" בשעת קריאת התורה מיהרו לברר היכן אוהזים, מחכים לתקלה הבאה.

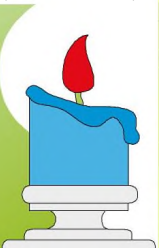
הכתוב בפרשה שלנו מצווה - "ולא תגנו - תצערו - איש את עמיתו". איסור מן התורה לצער יהודי! בין איש, בין אישה, בין...ילד קטן!!! כמה הדבר שכיח בחברה - במשפחה, בבית הכנסת ובכיתת הלימודים - ש"עוקצים" חבר, לועגים לו, מספרים בדיחה על חשבונו. וזהו לאו מן התורה. איסור, שגם אם לא נלקה עליו בבית דין, כמה מלקויות ללא רצועת עור של עגל יש ביד ה' שציווה על זה! ועוד ננסה לחשוב איך היינו מרגישים - אם היינו במקומו!?

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

עזרא נחום בן עזיזה ז"ל	וזהב נתן בן אהרון שרעבי ז"ל
אורנה בת מרים ורהמים פריגל ע"ה	אידה דינה וטורי בת כיריה ע"ה
אסתר בת מרים כהן ע"ה	סולמנה בת לאה כהן ע"ה
מלכה בת יצחק צבי פרנקל (לקסמברג) ע"ה	לאה בת אסתר ז"ל

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

פרץ עטיה ז"ל בן כוכבה הי"ו	ששון בן אסתר ברזאני ז"ל
רהמים בן שוקרולה דרשן ע"ה	דוד ליפסון בן אלכסנדרה ע"ה
נאגי' בן עבדאלה מוצפי ז"ל	אלכסנדר בן דוד (וייס) ע"ה
ברוך בן איטו כישון ע"ה יוסף אבישכ בן מיכל אסתר עמיהו ע"ה	

חשמונאים (שעון קיץ)

כניסת השבת: 19:11

יציאת השבת: 20:11

זמן רבנו תם: 20:47

קול ששון

פרסומים תורניים
בהלכה, הגות, אגדה ופרשת שבוע
ע"ש ששון בן שמחה לבית בוחניק ז"ל

שבת קודש פרשת בהר פרקי אבות פרק ג' מפטירים

"ויאמר ירמיהו היה דבר ה"
(ירמיהו לב' - ו')

מחיאת כפים וריקוד בשבת עפ"י פסיקת מרן בשו"ע שלט' ופוסקים אחרונים

הרמ"א כתב בהגה: והא דמספקין ומרקדין האינדנא ולא מחינן בהו משום דמוטב שיהיו שוגגין וכו'. ויש אומרים, דבזמן הזה הכל שרי, דאין אנו בקיאים בעשיית כלי שיר וליכא למגזר שמא יתקן כלי שיר דמלתא דלא שכיח הוא ואפשר שעל זה נהגו להקל בכל. ובמשנה ברורה בס"ק ה' כתב: "ולא מרקדין - וכיום שמחת תורה מותר לרקוד בשעה שאומרים קילוסים דתורה משום כבוד התורה, כיון דלית בזה אלא משום שבות, אבל בשאר שמחה של מצוה כגון בנשואין אפילו הכי אסור וגם לכבוד התורה אין כדאי להתיר אלא טיפוח וריקוד ולא קשקוש בפעמונים וזגים וכל שכן שאר כלי שיר אסור.

פרטי הלכה

א. אין מטפחין בשבת, כלומר להכות כף על כף, ולא מספקין כף על ירך, שמא יתקן כלי שיר. אבל לפסק כלאחר יד מותר. והיינו, שמכה גב ידו אחת על כף ידו השניה. (ילקוט יוסף שבת ה').

ב. אסרו חכמים לרקוד בשבת, גזירה שמא יתקן כלי שיר בשבת. ואף שבזמן הזה יש מקילים, מאחר שאין הכל בקיאים לתקן כלי שיר, מכל מקום אין להקל לספרדים ובני עדות המזרח שקבלו הוראות מרן השלחן ערוך, שפסק לאסור לרקוד בשבת גם בזמן הזה. וכן המנהג במקומותינו לאסור. (ילקוט יוסף שבת ה').

ג. לכן הרואה ספרדי המטפה ומרקד בשבת, ראוי להעיר למוסר אזנו בנועם, ולהודיעו שהדבר נגד ההלכה. וצריך להוכיחו בנחת, שאז דבריו יתקבלו. וכל אשר נגע יראת אלוקים בלבו, יזהר ויזהיר בלשון של זהירות לכל ישלש באיסור זה. (ילקוט יוסף שבת ה').

ד. אפשר להקל לכתחילה לרקוד בשבת ע"י הליכה במחול בלבד, בשיירות ותשבחות, שדוקא כשעוקר רגלו אחת ומניח הכירתה חשיב כריקוד האסור בשבת, אבל לא בהליכה במחול. (עפ"י ילקוט יוסף שבת ה').

ה. איסור הריקוד בשבת הוא גם למי שמתלהב ברשפי אש שלהכת במצות שמחת יו"ט וכל שכן בשאר כל אדם שטורה בשבילם לרקוד ואין חשובה כל כך כשמחה של מצוה כשאינם חושקים בה. (ילקוט יוסף שבת ה').

ו. אין להקל לרקוד בשבת גם בסעודה שחתן וכלה מסובים בה, אף שעושים כן כדי לקיים מצות שמחת התן וכלה. שרק כיום שמחת תורה הקילו בזה משום כבוד התורה (ילקוט יוסף שבת ה').

ז. לצורך חולה או תינוק להרגיעו וליישב נפשו מותר לכתחילה לטפח ולספוק ולרקוד גם ללא שינוי. (פסקי תשובות שלט')

פינת העורך

"וכי תקפרו מִקֶּרֶב לְעִמִּיתְךָ או קְנֵה מִיַּד עִמִּיתְךָ אֵלֶיךָ אִישׁ אֶת-אָחִיו: (פרק כה' יד) בפסוק זה מורה לנו התורה להעדיף לקנות מישראל ולא מגוי, אך גם אוסרת לנו להונות בקניה או במכירה.

אמרו רבותינו ז"ל, שכשם שאסור למוכר למכור הפץ ביותר ממחירו, כך אסור על הקונה לקנות: "מציאיה" כאשר אין הבעלים יודעים את שוויה האמיתי, ולנצל את תמימותו. "ולא יאמר הלוקח: דרך המוכר לדעת שיווי ממכרו, ואחר שהוא מוכרו לי בדמים קלים - אין עלי עוון, שאינו כן, אלא שניהם באזהרה!"

מחיאות כפיים וריקוד תוך כדי שירה בשבת

כתב הטור בסימן שלט': "ולא מטפחין להכות כף אל כף ולא מספקין להכות כף על ירך ולא מרקדין" בבית יוסף ציין שמקור דבריו הוא במשנה במסכת ביצה לו: ובגמרא (שם) מובא שסיבת האיסור הוא שמא יתקן כלי שיר: "ולא מטפחין ולא מספקין ולא מרקדין - גזירה שמא יתקן כלי שיר". התוספות בביצה דף ל. בד"ה תנן כתבו שכיום לא חל איסור זה, משום שהאיסור היה דווקא בימיהם שהיו בקיאים לעשות כלי שיר, אבל כיום שאיננו בקיאים לעשות כלי שיר ולא שייכת גזירה זו. ואפילו שבמסכת ביצה דף ה. מובא שאעפ"י שנתבטל מעם הגזירה לא נתבטלה הגזירה, התוספות מדמים גזירה זו לגזירה לא לשותות משקים שהיו מגולים בלילה מחשש שמא נחש ישנה מהם ויכניס בהם ארס, שאינה בתוקף כיום, מפני שכיום אין נחשים מצויים בבתים, וכמו שהם כתבו במסכת עבודה זרה דף לה. בד"ה הדא.

הרמב"ם בפרק כג' מהלכות שבת הלכה ד' כתב שאפילו להכות באצבע על הקרקע או על הלוח או אחת כנגד אחת כדרך המשוררים או לקשקש האגוז לתינוק או לשחק בו בזוג כדי שישחק כל זה וכיוצא בו אסור גזירה שמא יתקן כלי שיר. אמנם כיום רבים עושים זאת ולא מוחים בידם, על בסיס המובא במסכת ביצה דף ל. אמר ליה רבא בר רב הונן לאביי תנן אין מטפחין ואין מספקין ואין מרקדין והאינדנא דהוינן דעבדין הכי ולא אמרי להו ולא מידי אמר ליה הנח להם לישראל מוטב שיהו שוגגין ואל יהו מזידין.

עוד כתב הרמב"ם בפרק כג' מהלכות שבת הלכה ה' כתב ש"לספק" כלאחר יד (בשינוי) מותר, והיתר זה מבסוס על המובא בירושלמי במסכת ביצה פרק ה' הלכה ב': "רבי יונה אמר אהורי ידהון שרי...עבר רבי מאיר ושמע קליהון אמר רבותינו הותרה שבת! שמע רבי קליה אמר מי הוא שבא לרדותינו בתוך ביתינו? שמע רבי מאיר קליה דרבי וערק" וכתבו הר"ף בדף כ. והרא"ש בסימן ב' שמשמע שלדעת רבי מאיר אסור לטפח כלאחר יד, אף על פי כן פסק רבי יונה דבתרא הוא דסבירא לה כרבנן של בית בי רבי שהיו מטפחים כלאחר יד, ועוד אפשר לומר שאפילו רבי מאיר מתיר לטפח כלאחר יד, ומה ששאל בתמיה "הותרה שבת!?" היה זה מפני שחשב שהם מטפחי כדרכם, ומתגובתו של רבי הכין שהוכיחם שלא כדון ולכן מתוך בושח עזב את המקום.

וכתב מהר"י קולון ז"ל בשורש ט' ענף ב' בשם רבינו האי, שביום שמחת תורה מותר לרקד בשעה שאומרים קילוסים דתורה דנהגו בו היתר משום כבוד התורה, ומדובר באיסור מדרבנן. נראה מדבריו שאין הבדל לעניין זה בין ימי חכמי התלמוד לימינו כמו שהילקו התוספות, שהרי לפי דעתם, גם בלי הסיבה של כבוד התורה מותר לרקוד וכן נראה דעת הפוסקים.

להלכה פסק מרן בסימן שלט' סעיף ג' כדעת הרמב"ם ורוב הפוסקים וכתב: "אין מטפחין להכות כף אל כף, ולא מספקין להכות כף על ירך, ולא מרקדין, גזירה שמא יתקן כלי שיר. ואפילו להכות באצבע על הקרקע, או על הלוח, או אחת כנגד אחת כדרך המשוררים, או לקשקש באגוז לתינוק, או לשחק בו בזוג כדי שישחק, כל זה וכיוצא בו אסור, גזירה שמא יתקן כלי שיר; ולספק כלאחר יד, מותר.

מרכות מכל הלב

ברכת מזל טוב לאריאל וסיוון ישרוף הי"ו לרגל הולדת בתם הי"ו (נכדה למשה והוגט ישרוף הי"ו).

יהי רצון מלפני שוכן מרומים שתזכרו לגדלה יחד עם כל יוצאי הלצנים באושר, שמחה ונחת לאהבת תורה ויראת שמים, וימצאו חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם.

מרכות מכל הלב

ברכות מעומק הלב וברכת מזל טוב לזאב ניסים ועדינה לרר הי"ו ולכל בני משפחותיהם לרגל הולדת בנם הבכור יגאל שאול הי"ו (נכד למאיר ושושנה לרר הי"ו) והכנסתו בעיתו בריתו של אברהם אבינו ע"ה.

יהי רצון שתזכרו לגדלו באושר, שמחה ונחת לאהבת תורה ויראת שמים, וימצאו חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם.

אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא

"שונה הלכות" – הלכה ומקורה

עוד כתב במשנה ברורה בס"ק יט' בשם הב"ח שלדעת רבי מאיר מרוטנבורג אין חובה על הציבור לעמוד בקריאת התורה.

'פסקי תשובות'

בספר פסקי תשובות סימן קמ"ו אות ו' כתב שאפילו חסידים ואנשי מעשה לא הקפידו לעמוד בזמן קריאת התורה, וזאת בהתבסס על דברי הרב חיים ויטאל שהעיד על כך שרבו האר"י ז"ל נהג לשבת בקריאת התורה. בהמשך כתב שם שיש שתמחו על מי שלמד מדברי רבי חיים ויטאל שיש עניין דווקא לשבת בקריאת התורה.

"...והנה, יש שלמדו בדברי הר"ח ויטאל במנהג האר"י ז"ל שאדרבה יש עניין וקפידא לשבת דווקא בשעת קריאת התורה, ויש שתמחו דמה קפידא שייך אם אדם רוצה לעמוד לכבוד שמים ולכבוד התורה הקדושה, ואלא האר"י ז"ל לא היה עומד לפי שדעתו כדעת הסוברים שאין צריך לעמוד..."

מסיים בפסקי תשובות שם שמכל מקום אין בזה יוהרא אם אדם עומד במקום בו נהוג לשבת בקריאת התורה. לגבי העמידה בקריאת שירת הים ובעשרת הדברות, כתב שם שיש בזה דעות ועל אדם לנהוג כמנהג המקום.

"...ולענין מנהג הרבה קהילות שכל קהל עומד בקריאת שירת הים ועשרת הדברות, גם בזה מצינו דיעות השוללים המנהג ודיעות המצדיקים המנהג. אך בזה לא ישנה אדם ממנהג המקום, ואם נוהגים הציבור לעמוד, יעמוד עמהם אף שאינו נוהג כך, וכן להפך."

'כף החיים'

בספר כף החיים בס"ק כב' כתב שאמנם מי שרגיל לעמוד בשעת קריאת התורה רשאי לנהוג כך, גם במקום שנהגים לשבת, אך הנכון שגם הוא ישב, משום שלדעת רבי חיים ויטאל זצ"ל צריך לשבת בקריאת התורה.

'ילקוט יוסף'

בספר ילקוט יוסף סימנים קמ"ה קמ"ו בסעיף יב' כתב שאין לעמוד בקריאת עשרת הדברות. ויוצאי אשכנז הנוהגים לעמוד בזמן קריאת התורה, רשאים להמשיך לעמוד גם בעת קריאת עשרת הדברות.

בהערה ב' לסעיף זה ביאר שהטעם לכך שאין לעמוד בקריאת עשרת הדברות הוא – "מפני תרעומת המינים.

"בגמרא ברכות (יב.) אמרו, שבקשו חז"ל לקבוע אמירת עשרת הדברות בבית הכנסת בכל יום, ולא קבעו מפני תרעומת המינים. ופירש רש"י: כדי שלא יאמרו המינים לעמי הארץ שאין שאר התורה אמת, וההוכחה לכך, שהרי אין קוראים בכל יום אלא עשרת הדברות שאמר הקב"ה ושמענו מפיו בסיני. וכן הוא בירושלמי... ומכיון שאנו נוהגים לשבת בעת קריאת ספר תורה... אין ראוי לעמוד בשעת קריאת עשרת הדברות. וכן מבואר להדיא בתשובת הרמב"ם (הוצאת פריימן סימן מו)... אמנם מצאנו לכמה אחרונים שכתבו ליישב המנהג לעמוד בעשרת הדברות מכמה טעמים... אין כאן מקום למינים, שהרי הכוונה מפורסמת לקימה של הידור כאילו הקבלנו פני שכינה, ושאינו קריאת עשרת הדברות בכל יום..."

סיכום

בסדר רב עמרם גאון כתב שהציבור צריך לעמוד רק כאשר מולכים את ספר התורה ולא בזמן הקריאה בו. וכן נפסק להלכה בטור וכן פסק להלכה מרן בשו"ע. אולם בשו"ת מהר"ם מרוטנבורג כתב שעל הציבור לעמוד בקריאת התורה, והרמ"א ציין שמשום כך יש מהמורים לעמוד בזמן קריאת התורה. יש לציין שרבי חיים ויטאל זצ"ל העיד על כך שרבו האר"י ז"ל נהג לשבת בקריאת התורה. לכן העיקר להלכה שאין צורך שהציבור יעמוד בקריאת התורה, אך מותר לאדם לעמוד בקריאת התורה, אפילו במקום שהציבור יושבים.

שמיעת קריאת התורה בעמידה או בישיבה

מקור בתלמוד

על פי הגמרא במסכת סוטה דף לז. אסור לדבר בשעת הקריאה, הגמרא מביא ראיה לזה מספר נחמיה, שנאמר: "וכפתחו עמדו כל העם" – ואין עמידה אלא שתיקה וכן פירש רש"י שם: "עמדו – שתקו".

"אמר רבא בר רב הונא: כיון שנפתח ספר תורה – אסור לספר, אפילו בדבר הלכה, שנאמר: וכפתחו עמדו כל העם – ואין עמידה אלא שתיקה, שנאמר: והוחלתי כי לא ידברו כי עמדו לא ענו עוד."

סדר רב עמרם גאון

בסדר רב עמרם גאון: שהרית של שבת – כתב שהציבור צריך לעמוד רק בעת הולכת ספר התורה ולא בזמן הקריאה בו. הרב מעלה מקור לסברא שלכאורה יש לעמוד בקריאת ודוחה אותה.

פסיקת הטור

וכן פסק להלכה הטור בסימן קמ"ו כמו שכתב בסדר רב עמרם גאון שיש לעמוד רק בעת הולכת ספר התורה.

שו"ת מהר"ם מרוטנבורג

בשו"ת מהר"ם מרוטנבורג דפוס פראג סימן תקד' כתב שעל הציבור לעמוד בקריאת התורה, והביא ראיה מפוסק במלכים ב' פרק כג' המתאר כיצד קראו את ספר התורה בפני העם וכתוב: "ויעמד כל העם בברית".

"והיה רגיל לעמוד בשעת קריאת התורה ובשעה שמלין את התינוק והביא ראיה מן המקרא ויעמוד העם בברית וראיה מפרק רבי אליעזר דמילה (מסכת שבת קלז): המל אומר ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו והעומדים שם אומרים כשם שנכנס לברית וכו'."

פסיקה להלכה בשו"ע

מרן בשו"ע בסימן קמ"ו סעיף ד' פסק להלכה שאין צורך שהציבור יעמוד בזמן קריאת התורה, והרמ"א ציין שיש מהמורים לעמוד בזמן קריאת התורה כפי שעשה מהר"ם מרוטנבורג.

"אינו צריך לעמוד מעומד בעת שקורין בתורה, (ויש מחמירין ועומדין, וכן עשה מהר"ם), (מרדכי פרק רבי אליעזר דמילה)."

'פרי חדש'

הפרי חדש אורה בסימן קמ"ו כתב שהעיקר להלכה שאין צורך לעמוד בזמן קריאת התורה והביא ראיות לכך.

ט"ז

בט"ז בסימן קמ"ו ס"ק א', אינו מקבל את ראיתו של שר שלום גאון הנ"ל ממנה עולה שאין צורך לעמוד בקריאת התורה, וסיים שלדעתו נראה שדברי מהר"ם נכונים וראוי לעמוד בקריאת התורה.

'ערוך השולחן'

בספר ערוך השולחן בסימן קמ"ו סעיף ח' כתב שאין צורך לעמוד בזמן קריאת התורה, אולם ציין שיש לעמוד כשהעולה לתורה אומר "ברכו את ה' המבורך" כמו בכל דבר שבקדושה.

"... אבל בעת שהקורא אומר ברכו ועונין ברוך וכו' צריכין לעמוד דבכל דבר שבקדושה צריכין לעמוד על רגליהם (ט"ז סוף ס"ק א')."

'משנה ברורה'

במשנה ברורה סימן קמ"ו ס"ק יז' פסק שהציבור צריך לעמוד רק בהולכת ספר התורה ולא בקריאת התורה.

"...ואפילו העומדים על הבימה, דאין צריך לעמוד מפני ספר תורה אלא כשאדם נושא אבל כשמונחת במקומה אינו צריך... וכן אפילו כשאחד תופסה בידו כגון בעת שקורין ההפטרות כיון שהוא יושב במקומו אינו צריך לעמוד לפניו אפילו הם בתוך ארבע אמות שלה על הבימה..."

קול ששון

המסכה

פרשת בהר

מה עניין שמטה אצל הר סיני?

מצות השמיטה פותחת בדיבורו של ה' אל משה בהר סיני. והלא כ ל המצוות נאמרו למשה בסיני! מדוע מודגשת מצוות השמיטה כנאמרת מהר סיני? באה מצות שמיטה אלמדנו עניין חשוב: מה מצוות השמיטה נאמרו כל כלליה וכל דקדוקיה מהר סיני, אף כל המצוות כך, גם כלליהן ודקדוקיהן נאמרו מסיני.

כך ניתנו המצוות לישראל: כולן נאמרו תהילה למשה בהר סיני, חזר משה ושנה להם את הדברים באוהל מועד. ומדוע הדגשו דווקא מצוות השמיטה והיובל שפרטיהן נתנו מסיני? מפני ששתי מצוות אלו הן המאחרות ביותר למעשה מבין המצוות. שהרי התחלו לנהג למעשה רק ששים ואחת שנה לאחר מתן תורה (השמיטה) ומאה ושלוש שנה אחרי מעמד הר סיני (היובל). ועל אף שקיומן של מצוות אלו מאחר הוא, בכל זאת נאמרו כל פרטיהן בסיני. קל וחמר לשאר המצוות, שנהגו למעשה הרבה קודם להן. ולומדים מכאן שגדול הוא התלמוד וקודם למעשה, ובתנאי שהוא נלמד, על מנת לעשות.

הר סיני, שמיטה ומידת הענווה

"הר סיני" יש בו יחד גם גבהות - 'הר' וגם ענווה - 'סיני'. שכן הר סיני לא השתתף בוויכוח שהיה בין ההרים, על איזה מהם תינתן התורה. שני קצוות אלו דרושים לכל אדם מישראל, כדי שיקבל עליו את התורה. מצד אחד צריך - גבורה ועוזות להיות "גיבור כוח עושה דברו" ולהיות עז כנמר. ומצד שני צריך - לבטל את עצמיותו ולהיות בתוך כלל ישראל כאיש אחד בלב אחד - שזהו תנאי לקבלת התורה. כך אנו מוצאים גם במצוות השמיטה, במצווה זו יש גם סגולה בת שני קצוות: מצד אחד - כולם שווים ואין הבדל בין עני לעשיר, ומצד שני - זקוקים לגבורת נפש רבה, כדי להיות "גיבורי כוח עושי דברו" - אלו שומרי שביעית, שהרי לא קל הדבר לקיים מצווה זו במשך שנה תמימה. אולם כאשר לומד האדם ממצוות השמיטה, לא להתגאות בשדותיו אלא להיות כשווה בין שווים, הרי הוא מגיע לידי מידת הענווה, ומידת הענווה שבו מוכה אותו לקבלת התורה, כפי שזכה לה הר סיני, הנמוך והשפל מכל ההרים.

שאלות והפרשה

שאלות עפ"י רש"י כיתות ד' עד ה' (המשך)

6. וכי ימוך אחיך עמך ונמכר לך... איזה עבודות נותנים לעבד זה?
 - א. כל עבודה.
 - ב. עבודת אדמה ואומנות כמו שכיר.
 - ג. כל עבודה שאין בה גנאי.
 - ד. כל עבודה בתנאי שבעליו יעשה איתו.
7. וְאִם לֹא מִצָּאָה יָדוֹ דָּי הָשִׁיב לוֹ... האם אפשר לגאול חלק מהשדה?
 - א. כן.
 - ב. כן, בשדה הסמוכה למושב, לא בשדה הסמוכה לעיר.
 - ג. לא.
 - ד. כן, אבל רק בארץ ישראל ולא בחוץ לארץ.
8. אֶת־שִׁבְתֵּי תְשִׁמְרוּ וּמִקְדָּשֵׁי תִירָאוּ אֲנִי ה'... מה הדגש "אני ה'"?
 - א. נאמן לשלם את שכרכם.
 - ב. ה' אל דעות ויודע סודן וערכן של מצוות.
 - ג. שבתו מכל מלאכה בשבת, וכבודי דר במקדש. ד. תשובות א' וג' נכונות.

שאלה עפ"י פירוש הספורנו - כיתות ד' עד ה'

9. "לֹא־תַעֲשֶׂוּ לָכֶם אֱלִילִים..." (פרק כו') למי ולמתי מכוונת אזהרה זו?
 - א. לכלל ישראל לכל עת.
 - ב. לעבד הנמכר לגוי עובד עבודה זרה.
 - ג. לכלל ישראל כשהיו בגלות משועבדים לאומות.
 - ד. ב' וג' נכונות.

שאלה עפ"י פירוש האיבן עזרא - כיתות ז' ו ה'

10. "אֶת־שִׁבְתֵּי תְשִׁמְרוּ וּמִקְדָּשֵׁי תִירָאוּ אֲנִי ה'..." (כו') מה הדגש "אני ה'"?
 - א. נאמן לשלם את שכרכם.
 - ב. ה' אל דעות ויודע סודן וערכן של מצוות.
 - ג. שבתו מכל מלאכה בשבת, וכבודי דר במקדש.
 - ד. א' וג' נכונות.

שאלות לכיתות א' עד ג' (חלקן מאוצרות התורה)

1. למי מותר לאכול מהתבואות של שנת השמיטה?
 - א. רק לבעל השדה ומשפחתו.
 - ב. רק לעניים שבעיר הסמוכה.
 - ג. השדה הפקר ולכולם מותר לאכול מתבואתה.
 - ד. רק להיות ולבחמות.
2. באיזה יום בשנה תוקעים בשופר בשנת היובל?
 - א. בראש השנה.
 - ב. בסוכות.
 - ג. ביום הכיפורים.
 - ד. לא תוקעים בשופר.
3. מה הקשר בין מצוות השמיטה ללימוד התורה?
 - א. אין קשר.
 - ב. בשמיטה לא עובדים לכן יש זמן ללמוד תורה.
 - ג. השמיטה מקנה לנו ענווה שמזכה קבלת התורה.
 - ד. ב' וג' נכונות.
4. איך נקראת שנת החמישים שאחרי שבע שמיטות?
 - א. שנת שבת שבתון.
 - ב. שנת הדרור.
 - ג. שנת היובל.
 - ד. שנת החופש והחרות.

שאלות עפ"י רש"י כיתות ד' עד ה'

5. "וקראתם דרור בארץ לכל יושביה" (פרק כה') למי נקרא דרור?
 - א. לכל העבדים כולל עבד כנעני שהוא תושב.
 - ב. לעבד נרצע.
 - ג. לעבד שלא עברו שש שנים משנמכר.
 - ד. תשובות ב' וג' נכונות.

התשובות הנכונות פרשת קדושים הם:

1-ג' 2-ב' 3-ב' 4-ד' 5-ג' 6-א' 7-א' 8-ג' 9-א' 10-א'

לימוד פורה ומהנה

